

תורת הבטחון

פרשת נח

"הולך תמים ופועל צדק ודובר אמת בלבבו", ואמר (ספ. טז, ג): "אשכילה בדרך תמים מתי תבא אלי אתהלך בתם לבבי בקרב ביתי", עכ"ל. הרי מבואר מדבריו, שהאופן להיות "שלם" לגמרי בהש"ת, היינו רק אם ב' חלקי עבודת ה' הם שווים, והיינו חובת האברים, וחובת הלבבות. ואם שני אלו הם שלמים – אז הוא "תמים" עם ה' אלקיך.

וא"כ לפי זה יש לבאר דזהו הטעם שמצות אמונה ובטחון בהש"ת נלמד מקרא: "תמים" תהיה עם ה' אלקיך – והיינו שהאופן להיות "שלם" לגמרי עם הש"ת הוא רק אם לבו ומעשיו הם שוין, – ויסוד היסודות לכל עניני חובת הלבבות מיוסד על – "אמונה ובטחון בהש"ת", ולפי זה מובן היטב מדוע הראשונים למדו מקרא זה מצות אמונה בהש"ת – דזהו שלימות האדם.

מעלת הצדיקים

ידוע מה שכתב הרמ"א בתחילת או"ח ז"ל, "שויתי ה' לנגדי תמיד" (תהלים טו, ט), הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלהים, עכ"ל. וכתב הגר"א (ספ. טז): "ובמעלת הצדיקים – כמו שכתוב: "איש צדיק תמים את האלהים התהלך נח" וכן בחנוך וכן באבות אשר התהלכו אבותי לפניו (בראשית מט, טו), וזהו כל מעלת הצדיקים", עכ"ל.

הרי חזינן מדברי רבינו הגר"א ככל הנ"ל, שמעלת נח שהיה "צדיק" ו"תמים", היינו ע"י שקיים "שויתי ה' לנגדי תמיד", והיינו שחי כל ימיו עם אמונה ובטחון בהש"ת. ולא עוד, אלא שהוסיף הגר"א שזהו "כל" מעלת הצדיקים! דברים נוראים! ומטעם זה רק הבוטח בה' נקרא בתנא "צדיק" שהוא – "מעלת הצדיקים".

נח - מנוחת הנפש

הראשונים (סוף פ"י בראשית) כתבו שנח הוא מלשון "מנוחת הנפש". ולפי כל הנ"ל מובן היטב, שכל מהותו של בטחון היינו מנוחת הנפש כמו שכ' החובת הלבבות (שער הבטחון פ"ק טז) [וזה לשונו: "אך מהות הבטחון היא מנוחת נפש הבוטח ושיהיה לבו סמוך על מי שבטח עליו, שיעשה הטוב והנכון לו בענין, אשר יבטח עליו כפי יכלתו ודעתו במה, שמפיק טובתו", עכ"ל]. ונח שהיה "צדיק ותמים", משום שהיה בעל בטחון, שפיר נקרא שמו "נח" על שם "מנוחת הנפש". חשוב לרגע, אם כל הדור כולו, הם משחיתים ועושים כל עבירות שבעולם, וגונבים ממון מכל אחד ואחד, כיצד שייך לחיות במנוחה? האופן היחיד להיות במנוחת הנפש היינו רק מי שבטח בה', שהרי אינו ירא משום בן אדם, שהרי הוא יודע שאין שום בן אדם יכול לפעול שום פעולה מנפשיה, רק הכל בגזירת עליון, ועם אמונה כזו, שייך לחיות במנוחת הנפש. וזהו בעל בטחון אמיתי!

בענין תמים תהיה

אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו אֶת הָאֱלֹקִים הַתְּהַלֵּךְ נֹחַ.

נח היה צדיק

נח זכה שקראו התורה הק' בתנא "צדיק" ו"תמים". ויש לבאר, שמהותו של צדיק הוא מי שהוא בעל בטחון, וכן כתב רבינו בחיי (פתיחת פרשת פנחס) כתב וז"ל בא"ד: "וידוע שאין אדם נקרא צדיק אלא הבוטח בו, כענין שכתוב (משלי כח, ט): "וצדיקים ככפיר יבטח", עכ"ל. וכן מבואר בדברי המדרש (שמות רבה פ"ז, ט) ז"ל, "ועתידה גן עדן להיות צועקת ואומרת: תן לי צדיקים, אין לי עסק ברשעים, שנאמר: שנאתי השמרים הבלי שוא (תהלים נב, ט). ולמי אני מבקשת, לאותן שהיו בטוחים על שמך וכו'", ע"כ. הרי חזינן להדיא שתנא "צדיק" קאי על הבוטח בה'.

תמים תהיה

ובאמת, זהו ג"כ מהותו של "תמים". שאחת מן המצוות בתורה הקדושה היא – "תמים תהיה עם ה' אלקיך" (דברים יג, יג). וביארו הראשונים (רמב"ם, ספר המדעים ועוד) שזהו המקור למצות אמונה ובטחון בהש"ת.

אמנם יש לבאר דברי הראשונים, מדוע מצוה זה של "אמונה ובטחון" נקראת בתורה הקדושה "תמים", והרי תמים הוא לשון "שלם" כמו דכתיב בתרגום (ספ. טז), ומה הקשר עם מצות אמונה ובטחון עם שלימות האדם.

ויש לבאר זה על פי דברי החובת הלבבות (הקדמה) שהאריך טובא לבאר שיש ב' חלקים בעבודת ה'. א] חובת האברים – והיינו כל המצוות שצריך האדם לעשות בגופו, כגון להניח תפילין, ישיבת סוכה, אכילת מצה, וכדומה. ב] חובת הלבבות – והם כל המצוות התלויות בלבו של אדם, כגון: להאמין בה', לאהבו, לירא ממנו, שלא להאמין באלהים אחרים, ולבטוח בו, וכדומה. וכתב כל ספרו לבאר כל עניני חובת הלבבות. וכתב (ספ. טז) וז"ל, "וצריך שתדע, כי הכונה והתועלת במצוות הלבבות הם, שיהיו גלוינו וצפונינו שוים ושקולים בעבודת השם, עד שתהיה עדות הלב והלשון והאברים שוה, ויצדיק כל אחד מהם את חבירו ויעיד לו, ולא יחלוק עליו, ולא יסתור דבריו, והוא אשר יקראהו הכתוב "תמים", באמרו (דברים יג, יג): "תמים תהיה עם ה' אלהיך". ואמר (בראשית ט, ט): "תמים היה בדורותיו". ואמר (תהלים טו, ג)

מדוע נח מצא חן בעיני ה'

כתיב (סוף פר' בראשית): "ונח מצא חן בעיני ה'". וכתב הסבא מקלם "שראיתי לאחד מן הראשונים, כי נח היינו איש מנוחה, לכן מצא חן בעיני ה'. והדברים ראויין למי שאמרן, "עכ"ד. וצ"ח שם לדברי הספר חרדים (פרק ס"ו אות ע"ה) וז"ל, "אם רוצה אדם למצוא חן בעיני ה', לא יכעוס, שנאמר "נח מצא חן בעיני ה'", ולא פירשו למה, **אלא בשמו פירושו, שהיה נח בדבורו ובמעשיו והלוכו כדאיתא במדרש הנעלם, לכן מצא חן**, ח"ן ונ"ח חד הוא", עכ"ל. וכל זה, שייך רק עם מדת הבטחון בהשי"ת, שע"ז יהיה במנוחה בכל עת ורגע, ובכל מצב שהוא, ולא יכעוס כלל. ומי שהוא בוטח בה', הרי הוא מוצא חן בעיני ה', דברים נפלאים! יש לכל אחד האופן לזכות למצוא חן!

השעה עומדת לו

איתא בנדרים (ב, 6): "אמר רב יהודה אמר רב: בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו, התהלך לפני והיה תמים - אחזתו רעה, אמר: שמא יש בי דבר מגונה! כיון שאמר לו ואתנה בריתי ביני ובינך, נתקררה דעתו. ויוצא אותו החוצה - אמר לפניו: רבש"ע, הסתכלתי במזל שלי ואיני ראויה להוליד בן! אמר לו: צא מאיצטגנינות שלך, אין מזל לישראל. אמר רבי יצחק: כל המתמים עצמו - הקדוש ברוך הוא מתמים עמו, שנאמר: עם חסיד תתחסד עם גבר תמים תתמם. א"ר הושעיא: כל המתמים עצמו - שעה עומדת לו, שנא' התהלך לפני והיה תמים, וכתוב: והיית לאב המון גוים", ע"כ.

וביאר המהרש"א כוונת הגמ', "כל המתמים עצמו הקב"ה מתמים עמו" וז"ל, "כענין דלעיל ובסמוך באברהם שהיה תמים עם ה' לבטוח בו ולא שמע להאצטגנינים ולהוברי השמים והתמים הקדוש ברוך הוא עמו לשנות מזלו והיינו השעה עומדת לו כמ"ש מזל שעה גורם והקב"ה שינה מזל שעה שלו לטובה ומייתי מדכתיב גביה התהלך לפני והיה תמים שלא תשמע למעוננים וקוסמים ואח"כ והיית לאב המון גוים אף על פי שלפי מזלך אינך ראוי אלא לגוי אחד דהיינו ישמעאל וק"ל", עכ"ל.

הרי דביאר כוונת הגמ', שכל מי שהוא "תמים" - ר"ל, שבוטח בה' ואינו בוטח בזולתו, כגון במזלות, או בדרכי הטבע, כמו שאברהם אבינו היה בוטח בה' שיזכה להוליד בן, הגם שעל פי המזל והטבע לא היה ביכולת אברהם אבינו להוליד בן, מ"מ כיון שאברהם אבינו היה "תמים" ובוטח בה', זכה שהשי"ת שינה המזל והטבע, והוליד בן! זהו הכח של מדת הבטחון, כמו שנח מצא חן בעיני ה', כך בודאי כל מי שבוטח בה', ימצא חן בעיני ה', ויזכה שהשי"ת ימלא כל משאלות לבו! ואפילו אם נראה כי אין שום אופן על פי דרכי הטבע והמזלות, הלא השי"ת אינו מוגבל כלל לטבע, והוא ית' יכול לפעול דברים שהם למעלה מדרך הטבע, ויש לו היכולת לשנות את המזלות וכדומה, שהוא ית' "כל יכול".

תמים - כל צרכיו מובטחים

"תמים תהיה עם ה' אלקיך" - פי' שתהיה "שלם" עם ה', וכ' הראשונים שקאי על מצות אמונה ובטחון דרך ע"י "אמונה ובטחון" שייך להיות עובד ה' בשלימות. ונראה, דמי שהוא "שלם" במצוה זו

של "אמונה ובטחון", בודאי יזכה להיות שלם, בכל צרכיו, ולא יחסר לו כלום. כתיב (יחזקאל יז, ד): "ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו. והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו ולא ידאג כי יבא חם והיה עלהו רענן ובשנת בצרת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי". הרי שהפסוק דימה הבוטח בה' לעץ שהוא שתול על מים, דלעולם אינו דואג, שאפילו אם כל העולם כולו נמצא בשנת בצורת, ואין לכל העולם כולו גשם, ועל כן האילנות והשדות אינם מגדלין פירות, מ"מ אילן זה ששרשיו שתולים במים, אינו תלוי כלל במה נעשה בכל העולם כולו, ולעולם לא יחסר פירות מאילן זה, שהרי שרשיו מושרשים במים.

וכמו כן הבוטח בה', אפילו אם לכל העולם כולו יש מחסור במזונותיהם, וכל העולם כולו שרוי בדאגה "מה נאכל למחר", שאם יש רעב בעולם, אה"נ זהו סיבה נכונה שצריך לדאוג "מה נאכל למחר". אבל כל זה הוא רק אם השרשים נטועים בהאי עלמא, וא"כ בהאי עלמא אין הפירות מגדלים רק אם יש גשם. אבל מי שבוטח בה', שרשיו אינם נטועים בהאי עלמא, רק הוא נטוע ומושרש אצל השי"ת שהוא ית' "עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות", ואין שום נ"מ במצב בהאי עלמא, שהוא ית' "כל יכול", ויכול לפרנסו בין בדרך הטבע, ואפילו בדרכים שהם למעלה מדרך הטבע. ומשום הכי, הבוטח בה' לעולם אינו דואג כלל, בכל מצב שהוא, ואפילו אם כל העולם כולו הוא בדאגה. דברים נוראים! התורה הק' נתנה לנו היכולת, לכל אחד ואחד, להיות מובטח להשיג כל פרנסתו, וכל צרכיו - אם רק ישריש שרשיו אצל הבורא ית' - ואצלו, אין שום נ"מ כלל מה המצב בהאי עלמא, ואפילו אם בכל העולם כולו יש מחסור במזונות, או שיש להם דאגות אחרות ממחלות, או שאר צרות, אם יבטח באמת - יזכה להיות מובטח להשיג כל פרנסתו וצרכו.

פרנסתו מובטחת לו

וכן מפורש בדברי הבית הלוי שכתב (ק' הגטות) וז"ל, והבוטח מרויח בשתים, בעולם הזה - ודאי ישיג מה שחסר לו מהצטרפותו, וכמאמר הכתוב (משלי א, א): "לא ירעב ה' נפש צדיק". וכתוב (תהלים קיג, א): "משמועה רעה לא יירא נכון לבו בטוח בה'". והרבה פסוקים כדומה לזה. ועוד שכתוב מרובה לעולם הבא דזה הוא כלל גדול בכל המצות דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, וכל טובת עולם הזה הם רק פרי המצות שאוכל בעולם הזה והקרן קיים לעולם הבא שכולו טוב", עכ"ל. הרי, שחוק מזה שמקיים מצות אמונה ובטחון בהשי"ת, מרויח גם לענין שודאי ישיג מה שחסר לו מצרכיו! דברים נפלאים!

וע"ע במש"כ המקובל האלקי ר' חיים ויטאל בשערי קדושה (חלק ג, ע"ד): "הבטחון - אין מעלה כמוהו וכמו שכתוב (תהלים ג, יג): "אשרי כל חוסי בו". כי מאמין שיש בעולם אלוה יכול ומשגיח, וכתוב (יחזקאל יז, ד): "ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו". ומובטח הוא שלא יחסרו מזונותיו כמו שכתוב (תהלים נה, ג): "השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך". ובתנאי שיהיה באמת ובכל לבו בלי שום פקפוק ועוד כי בהיותו בוטח בה' יעסוק בתורה ובמצות בכל לבו בלי הרהור כלל", עכ"ל. הרי, אם תשליך על ה' יהבך - תזכה שהשי"ת יכלכלך! תן לחכם ויחכם עוד!